

Pobresa energètica: un problema evitable

Els passats 3 i 4 de novembre es va celebrar a Sabadell el 1r Congrés Català de Pobresa Energètica

Joana Mundó / [@joanamundo](#) / [@Fotos: Ecoserveis](#)

Participants del I Congrés Català de Pobresa Energètica

Pobresa energètica és un concepte que en els últims anys sentim cada vegada més al discurs de mitjans de comunicació, polítics, administracions públiques o entitats del tercer sector. Entenem per pobresa energètica *la dificultat o incapacitat d'accedir a uns serveis energètics bàsics a un preu just*, i hi influeixen tant la situació personal de les persones afectades com les necessitats energètiques de l'habitatge.

Tot i que una de les mancances importants en aquest àmbit és la falta de dades per poder analitzar-ne l'evolució, tot indica que es tracta d'un fenomen en augment al nostre país. Els factors que determinen la incidència de la pobresa energètica sí que estan clars:

- D'una banda, **les condicions del mercat energètic** poden afavorir-ne l'aparició o, al contrari, atenuar-lo protegint als consumidors vulnerables. El preu de l'energia,

Hi ha diversos factors que fan que moltes llars tinguin dificultats per poder accedir a un recurs de primera necessitat com és l'energia

La rehabilitació energètica és una de les mesures que s'hauria de prioritzar per tal de millorar la qualitat de vida de les llars vulnerables

la transparència dins del sector, la qualitat dels serveis d'atenció al client de les empreses subministradores, o que les factures siguin fàcils d'entendre són alguns dels aspectes que hi intervenen. A Espanya els preus de l'energia han augmentat exponencialment els últims anys, l'energia es grava amb un IVA del 21%, i existeix poca protecció i informació als consumidors. D'altra banda, l'única tarifa social existent, el *bo social*, sovint no arriba a aquelles persones que més ho necessiten, ja que els criteris d'elegibilitat no estan ben definits (el 79% de l'energia consumida amb *bo social* correspon a contractes que es beneficien del *bo social* simplement per tenir una potència inferior a 3 kW o per ser família nombrosa, aspectes que per si sols no són indicadors de vulnerabilitat). Així doncs, l'estructura del mercat energètic del nostre país és un dels factors que agreugen la vulnerabilitat energètica.

- **Les circumstàncies individuals** de cada llar també són un factor determinant: el nivell d'ingressos, l'estat de salut, el fet de passar moltes hores a casa, la presència d'infants o gent gran, les xarxes de suport que es tinguin, o el grau de coneixements relacionats amb l'energia són alguns dels aspectes que hi incideixen. Des de l'any 2008 els nivells d'atur i la precarització de les condicions laborals han empitjorat significativament, de manera que els ingressos en moltes famílies han

disminuït. El 12,2% de les llars catalanes declaraven al 2015 tenir dificultats per arribar a final de mes (xifra que representa un augment respecte a anys anteriors), i l'11,7% de la població a Catalunya es troba en situació de pobresa extrema. L'envelliment de la població també és un factor de vulnerabilitat, ja que la gent gran és un dels col·lectius més exposats a les conseqüències en la salut de la pobresa energètica.

- **Les condicions de l'habitatge**, com la qualitat energètica, el tipus de sistema utilitzat per a la climatització, la ubicació, o el règim de tinença poden exposar més o menys a una família a la dificultat de pagar els subministraments. A Catalunya, més del 50% dels habitatges van ser construïts abans de què existís una normativa de regulació tèrmica. En el conjunt d'Espanya, un 17% de llars presenten humitat, goteres, o altres problemes d'aïllament, i un 5,5% es troben en estat deficient ruïnós. Les famílies amb pocs recursos acostumen a viure en habitatges més ineficients, i sovint acaben utilitzant sistemes de calefacció que funcionen amb electricitat, també més ineficients.
- Així doncs, **hi ha diversos factors** que fan que moltes llars tinguin dificultats per poder accedir a

un recurs de primera necessitat com és l'energia. Les conseqüències de la pobresa energètica tenen a veure principalment amb la salut. Viure en una llar freda i en mal estat té impacte en la salut física i mental de les persones, i pot induir a l'exclusió social. Els efectes en la salut física es manifesten principalment en un augment o cronificació de les patologies cardiovasculars i respiratòries, així com un augment de la mortalitat estacional (a l'hivern i a l'estiu). Quant a la salut mental, la manca de confort a la llar pot produir ansietat, estrès, depressió, i disminució del rendiment laboral o escolar en els infants.

■ El paper del sector de l'edificació

Malgrat que tradicionalment la pobresa energètica s'ha abordat des d'un enfocament correctiu i d'emergència a través dels serveis socials, la implicació d'altres sectors professionals és el que permetrà donar una resposta resilient als casos identificats i treballar perquè aquest fenomen deixi d'augmentar. Sectors com el de la salut, l'energia, la protecció al consumidor, i l'edificació tenen un rol essencial per combatre la pobresa energètica des d'una perspectiva integral.

La rehabilitació energètica és una

de les mesures que s'hauria de prioritzar per tal de millorar la qualitat de vida de les llars vulnerables. Gairebé el 50% del consum energètic d'una llar prové de la climatització. Reduir la demanda energètica de la llar, millorant-ne l'aïllament o els elements passius, és una de les mesures més efectives per assegurar uns nivells mínims de confort. La millora dels equipaments (calderes, acumuladors, etc) o la instal·lació de sistemes d'aprofitament de fons d'energia renovable, són també mesures de protecció de les famílies davant les pujades de preu de l'energia. I alhora, la rehabilitació d'habitatges es pot veure com una eina de prevenció en l'àmbit de la salut. Diversos projectes arreu d'Europa han mostrat com la millora dels habitatges redueix de forma dràstica les patologies relacionades amb la pobresa energètica.

■ Programes de rehabilitació

A Catalunya, malgrat ser pionera en la lluita contra la pobresa energètica, encara no existeixen gaires accions basades en la rehabilitació energètica de llars vulnerables per l'elevada inversió inicial que es requereix. Per a les persones vulnerables representa una inversió inassumible, i per a l'Administració sovint també, a més de la complexitat que suposa tirar endavant programes de rehabilitació en barris i comunitats de veïns. No obstant, és probable que si consideréssim els costos globals que té la pobresa energètica en el sistema sanitari i als serveis socials ens adonéssim que aquesta inversió no només és necessària per millorar la qualitat de vida de les famílies, sinó que segurament veuríem que acaba sent rendible també econòmicament. ■

L'autora: Joana Mundó és project manager de l'Associació Ecoserveis www.ecoserveis.net

1r Congrés Català de Pobresa Energètica

Els passats 3 i 4 de novembre es va celebrar a Sabadell el 1r Congrés Català de Pobresa Energètica, amb una assistència de més de 400 persones. Professionals del món social, energètic, de l'habitatge, activistes i polítics es van reunir per primera vegada per posar en comú experiències i avançar cap a una estratègia d'actuació més coordinada i transversal. Així, els assistents varen poder escoltar les experiències que s'estan duent a terme a nivell local des de diversos àmbits, com el programa *Renovem els barris* de Santa Coloma, l'estratègia d'ampliació de l'habitatge social de la Fundació Habitat 3, el model de microfinances per promoure la rehabilitació energètica a través de comunitats autofinançades d'ACAF i Ecoserveis, els *Punts d'Atenció a la Pobresa Energètica* i el *Pla d'Inserció d'Agents Energètics* de Barcelona, la *Marató de l'Estalgi* de Granollers, el *Projecte 3/33* de Mataró per aconseguir fons per a invertir en llars vulnerables, o la xarxa de voluntaris *Fuel Poverty Group*, entre molts altres.

Un dels objectius últims del Congrés era justament promoure la replicació de casos d'èxit, i capitalitzar l'experiència d'aquells que ja han obert camí. És el món local qui ha de lidiar amb el dia a dia d'aquest problema creixent, i per això és allà on estan apareixent iniciatives innovadores. A través de tots els exemples, es va evidenciar com encara hi ha molt marge d'actuació des de l'àmbit local per millorar la situació dels col·lectius vulnerables, malgrat que les competències a nivell regulatori siguin limitades i depenguin principalment de governs autonòmics o estatals.

D'altra banda, es van posar de relleu els beneficis de la col·laboració entre el sector públic i el sector privat (tant el sector no lucratiu, com les empreses subministradores o els professionals d'àmbits tècnics, energètics o de l'edificació), ja que si bé l'Administració pública gaudeix de les competències, el sector privat sovint té més flexibilitat i proximitat amb la ciutadania.

■ Una responsabilitat de tots

La gran diversitat de sectors representats al Congrés manifesta l'interès i el compromís de tots ells en una problemàtica que, per la seva naturalesa, requereix d'aquesta transversalitat. Cal recordar també que Catalunya és pionera a l'Estat en la lluita contra la pobresa energètica, no només pel nombre d'iniciatives que estan sorgint, sinó també perquè ha estat la primera comunitat autònoma a impulsar un marc normatiu per garantir el dret a l'energia. Malgrat les dificultats que s'estan trobant en la seva implementació, la Llei 24/2015 representa un salt enorme en la protecció de les persones vulnerables i un dels majors consensos polítics dels últims temps. Així doncs, cada cop sentim més a parlar de la pobresa energètica, sí, però per sort no només es deu a l'augment de llars que en pateixen, sinó també a la convicció i conscienciació social de que l'energia ha de ser un dret universal accessible a tothom, i cal que tots treballem per aconseguir-ho. ■

Més informació:
www.ecoserveis.net